

“Belirtilen konu ile ilgili olarak mahkememizce, somut norm denetimi yolu ile iptal başvurusuna konu edilen kanun hükmünün, Anayasa'nın 2, 5, 10, 13, 17, 35, 36, 40 ve 41. maddelerine uygun düşmediği düşünülmüştür. Aykırılık gerekçesinin açıklanmasından evvel, belirtilen Anayasa maddelerine yer vermekte fayda olacaktır.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Kanun önünde eşitlik

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

I. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması

Madde 13 – (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.)

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Madde 17 – Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...) veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

II. Mülkiyet hakkı

Madde 35 – Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

II. Hakların korunması ile ilgili hükümler

A. Hak arama hürriyeti

Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

XV. Temel hak ve hürriyetlerin korunması

Madde 40 – Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. (Ek fıkra: 3/10/2001-4709/16 md.) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Kişinin, Resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.

I. Ailenin korunması ve çocuk hakları

Madde 41 – Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

İtiraz başvurusunun konusu olan kanun hükmü ile, Anayasanın, belirtilen maddeleri ile bu maddelerdeki siyah olarak belirtilen kelime ve cümlelerdeki bir takım kurallar, temel hak ve hürriyetler ile bu hakların amaç, kapsam ve sınırlarının bir arada değerlendirilmesi neticesinde ,ilk ve özel olarak, kanun hükmünün Anayasanın mülkiyet(miras hakları), ailenin korunması ve çocuk hakları, eşitlik ve hak arama hürriyeti başlıklı maddelerine doğrudan ve açıkça aykırı olduğu, belirtilen diğer maddelere ise dolaylı ve bağlantılı olarak aykırı olduğu değerlendirilmiştir. Öyleyse ilk olarak 10, 35, 36. Ve 41. Maddeler bağlamında açıklamalar yapılmalıdır.

Burada başvuruya konu kanun hükmüne tekrar yer vermek gerekecektir.

Kanundaki ifade aynen şu şekildedir ""Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl içinde açmak zorundadır.

Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa ,bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar."

Anayasa 41.maddeye göre aile eşler arasında eşitliğe dayalıdır. Anayasa 10.maddeye göre herkes cinsiyet fark etmeksizin kanunlar önünde eşittir. Lakin Türk Medeni Kanunu

madde 289/2 "Çocuk ,ergin olduğu tarihten itibaren başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır " düzenlemesine bakıldığında velayet sahibi anne resmi nikahlı eşinin(kocasının) biyolojik baba olmadığını bilmesine rağmen çocuk adına velayeten on dokuz yıl boyunca dava açma hakkına sahipken , aldatılan travmatik vakalar yaşamış ve/veya evlilik öncesi dönemde yaşanan cinsel birlikteliklere dair bilgilendirilmemiş, hayal kırıklığına uğramış ,yıllarca baba olduğunu düşünen koca, yani diğer eş için sürenin bir yıl ile sınırlanmış olması başta eşitlik ilkesine aykırıdır. İlk derece hakimi olarak açılan davalardan da şahit olduğumuz üzere ,biyolojik baba olmayan kocalarla biten evlilikler neticesi boşanmalar sırasında ilgili çocuğun velayeti yüksek oranlarda annede kalmakta, anneler çocuk adına velayeten soybağının reddi davası açabilmektedir, zira yasa koyucu da bu davaları annenin çocuk adına açacağını öngördüğünden anne için asaleten soybağının reddi davası açabilme hakkı tanımamıştır. Bir tarafta annenin dava açmak için on dokuz yıl gibi uzun bir süresi varken, öbür tarafta kocanın bir yıl gibi çok kısa ,olayları anlamlandırma ve kabullenmeye dahi yetmeyecek bir süresi vardır. Türk toplumunun yapısı gereği duygusal ve merhametli oluşu, travmatik bir olay olan baba olmadığını öğrenme, kabullenme ve en son aşamada hukuki olarak ne yapacağını araştırma ve dava açma yoluna gitmek için bir yıl ölçülü ve hakkaniyete uygun olmadığı gibi eşitlik ilkesine de aykırıdır.

Anayasa 36. madde başlığına bakıldığında Hak aramak bir hürriyettir. Ve herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa koyucu hakkını aramayı, yargı mercilerince mağduriyetin giderebilmesini çok önemsemiş ve bu hakkın herkese ait olduğunu vurgulamıştır. Yeter ki meşru yol ve vasıtalar kullanılmış olsun.

Hak arama hürriyeti, Anayasada düzenlenmiş temel hak ve hürriyetler içerisinde yer aldığına göre Anayasa 13.maddeye göre bu hürriyete getirilecek sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Hak arama hürriyetinde Anayasa koyucu tarafından dava açabilmek, şikayetçi olmak belirli bir süre şartına bağlanmamıştır. Eğer ki kanunlarla bir süre kısıtlaması getirilecek ise bu sınırlama Anayasanın sözüne ve ruhuna ,ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır.

Ölçülülük kavramı her dava ve talep yönünden farklılık arz edebilmektedir. Her somut olay kapsamında neyin ölçülü neyin ölçsüz olduğu kaldığı tartışılmalıdır. Nitekim hukuk davalarında her talebe göre farklılaşan dava açma süreleri belirlenmiş, kimine zamanaşımı ,kimine hak düşürücü süreler denmiştir.

Türk Medeni Kanunu madde 289 hak düşürücü süreler olarak düzenlenmiştir. Kanunda belirtilen süre, söz konusu hak kullanılmaksızın geçirildiği takdirde hakkın özü son buluyorsa hak düşürücü süreden söz edilmektedir. Burada sürenin dolması ile birlikte sadece hakkın dava edilebilirliği değil hakkın kendisi de yok olmaktadır. Yasa koyucu kocanın, öğrenmeden itibaren yahut haklı mazeret sebebinin ortadan kalktığı bir yıl içinde dava açmazsa ,bir daha dava açamayacağını, baba olmadığını yargı nezdinde dile getiremeyeceğini, açılan davanın hak düşürücü süre nedeniyle davanın esasına girmeden reddedilmesi gerektiğini düzenlemiştir. Bu bir yıllık süre ve sürenin hak düşürücü olarak sınırlanması kesinlikle hak arama hürriyetinden beklenen amaç ve fayda ile ölçülü olmadığı gibi Anayasa'nın sözüne ve ruhuna da aykırıdır. Şöyle ki baba-evlat olabilmenin belirlendiği son derece önemli soy bağının reddi davasında bir yıl süre şartı varken, nitelik olarak daha az önem arz eden alacak davalarında dahi 10 yıllık süre bulunması da makul olmadığını gözler önüne sermektedir. Bu tarz davalarda davacı kocalar mağdur durumdayken yasa koyucu eliyle dava açılışı için kısa süre koyarak ,üstüne ne zaman baba olmadığını öğrendin ,tam öğrenme tarihini netleştir, haklı mazeretini açıkla, mazeretin ne

zaman ortadan kalktı ,tüm bunları ispatlama külfetini kocaya yüklemek ikinci bir mağduriyet yaratmaktadır. Oysa ki davacı kocalar yalnızca meşru bir yol olan soy bağıının reddi davası açmak ve soy kütüğünün gerçeğe uygun düzeltilmesini istemektedir. Bu davalarda makul bir dava açma süresinin belirlenmesi şart olup alacak davalarında dahi en az 5-10 yıl süreler bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. Davanın önemine binaen Türk Medeni Kanunu madde 289 da yer alan sürelerin hak düşürücü olmaktan çıkarılarak zamanaşımı süresi olarak belirlenmesi, davalının açık itirazı olmadığında hakimce resen sürelerin gözetilmeyerek işin esasına girilmesi, baba olup olmadığının araştırılması ,hakkın özünün yok olmasının önüne geçilerek hak arama hürriyetinin tam anlamıyla gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Anayasa 41.maddeye göre Her çocuk, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Biz bir yıllık süre sınırıyla çocuğun biyolojik babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurmasına yasal olarak engellemiş oluyoruz. Kaldı ki nüfus kayıtları, kamu düzenini ilgilendirir ve devletin bu kayıtların gerçeğe uygun tutulması ve haklı sebepler varsa düzeltilmesine dair sorumluluğu vardır.

Anayasa 35.maddeye göre herkes miras haklarına sahiptir. Mirasçılık hakları da yasal anne ve babamıza göre şekillenir. Soybağının reddi davaları hem kişilik haklarını hem miras haklarını ilgilendiren sadece kocayı değil kocayla akrabalık ilişkileri olan kendisinden önce doğan ve kendisinden üreyen nesli de sonuçlarıyla etkileyen en önemli inşai davalardandır. İnşai dava; yeni bir hukuki durumun yaratılmasını, mevcut bir hukuki durumun içeriğinin değiştirilmesini ya da onun tümüyle ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir dava çeşididir. Kişilik haklarını ve mirasçı olup olmamayı tamamen etkileyen soybağının reddi davasında dava süresi bir yıl iken , mirasçılık, muris muvazası, tapu iptal gibi mirasçı olmaya dayalı hak aranan davalarda 10 yıl ve daha üstü sürelerin düzenlenmiş olması Türk Medeni Kanunu 289 da yer alan sürenin ölçüsüz ve makul olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Kocanın açtığı soybağının reddi davası hak düşürücü süre nedeniyle reddedildiğinde ,nüfus kayıtlarındaki çocuğu yasal mirasçısı olacak, malından ,maaşından hak iddia edecek, nafaka almaya hak kazanacak, biyolojik baba olmayan koca iştirak nafakası ödenmediğinde ise icra cezada yargılanıp tazyik hapsi ile ceza evine girme tehlikesiyle karşılaşabilecektir.

Anayasa 17. maddeye göre Herkes, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Soybağının reddi davası kişinin hem maddi hem manevi varlığını ilgilendirmektedir. Yasa koyucu nüfus kayıtlarına göre baba olmaya hem maddi hem manevi sorumluluklar yüklemiş, yerine getirilmediğinde ağır sonuçlar öngörmüştür. Aile başkanının sorumluluğu, nafaka, borç gibi parasal külfetlerin yanında Türk Ceza Kanunu 233.maddede aile hukukundan doğan yükümlülüğünü yerine getirmeme suçu, icra ceza nafaka ödememe nedeniyle tazyik hapsiyle özgürlüğünün kısıtlanması bunlardan sadece bir kaçıdır. Ve kocanın maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı bir yıllık hak düşürücü süreyle apaçık elinden alınmakta telifisi imkansız zararlara yol açmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Devletin temel amaç ve görevleri, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır. Türk Medeni Kanunu 289/1 ve 3 de yer alan bir yıllık süre hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmadığı gibi devletin amaç görevlerinden olan insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmadığı bilakis bu şartları vatandaşların aleyhine ortadan kaldırdığı anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına bakıldığında da devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmemesinden ,adil yargılanma hakkının kısıtlanmasından, hak

arama hürriyetinin engellenmesinden kaynaklı hak ihlali ve tazminat kararları bulunduğu görülmüştür. Süresiz bir soybağının reddi davası açma hakkının olmasının orantılı olmayacağı, çocuğu sürekli dava tehdidiyle karşı karşıya bırakacağı ,lakin mevcut düzenlemedeki bir yıllık sürenin de yetersiz, ölçüsüz, makul olmadığı yukarıdaki ayrıntılı sayılan maddelere aykırı olduğu kanaati tarafımda oluşmuştur. Zira bu tarz davalarda kocanın açtığı dava süre nedeniyle reddedildiğinde , süreç tamamen annenin insiyatifine ve iyi niyetine bırakılmaktadır. Anne on dokuz yıl boyunca dava açmayabilir ve çocuğa gerekli bilgiyi vermeyebilir. Bu durum kocanın kişilik haklarına ve maddi varlığına büyük saldırı teşkil edecektir. Somut olayda davalı annenin yıllarca dava açmadığı gibi, davacı kocanın açtığı davada Adli Tıp Kurumu raporuyla baba olmamayı 2018 yılında öğrendiğini,(raporu inkar etmeyerek doğruluğunu kabullense de) süre yönünden itiraz ettiği, davanın reddini savunduğu görülmüştür. Türk Medeni Kanunu 3.maddeye göre herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Fakat davalı kadın davaya itiraz hakkını açıkça kötüye kullanmaktadır. Davacı koca 2018 yılında yaptırdığı genetik testlerle biyolojik baba olmadığını öğrenmiş, bunun neticesinde davalı kadından boşanmış, fakat duygusal gerekçelerle soybağının reddi davası açmak için acele etmemiştir. Bu davada davacının biyolojik baba olmadığı kadının da itiraz etmediği ATK raporu ile sabit iken, kanundaki makul belirlenmeyen bir yıllık süreyi geçirmiş olması nedeniyle davanın usulden reddedilmesi Anayasanın sözünü ve ruhunu, adil yargılanma hakkını ve hukuk devleti ilkesini ihlal anlamına gelecektir.

Netice itibariyle, somut norm denetimi başvurusuna konu olan kuralın, yukarıda ayrıntıları belirtilen Anayasa hükümlerine aykırı olduğu kanaatine varılmış ve Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri bu şekilde açıklanmıştır.

ARA KARAR ; Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

1-Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca, Türk Medeni Kanunu 289/1 ve 3. fıkralarının, Anayasa'nın 2, 5, 10, 13, 17, 35, 36, 40, 41 maddelerine aykırı olması sebebi ile belirtilen kanun hükümlerinin, somut norm denetimi yolu ile iptali için Anayasa Mahkemesine müracaatta BULUNULMASINA,

-Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesi uyarınca, başvuru kararına ilişkin 12/10/2023 tarihli tensip zaptı tutanağının onaylı örneği, dava dilekçesi, cevap dilekçesi, kurumlardan gelen yazı cevapları, duruşma zaptı, kayyım atama kararı, DNA testi raporları, tarafların diğer dilekçelerinin onaylı örnekleri ile dosyaya sunulan diğer belgelerin tarih sırasına göre başlıklar halinde sıralandığı dizi pusulası halinde Anayasa Mahkemesi'ne üst yazı ile GÖNDERİLMESİNE,

Dair, dosya üzerinden tarafların yokluğunda karar verildi.

”